

Niğde Kent Merkezindeki Aktif Yeşil Alanların Kentsel Yaşam Kalitesine Etkileri

Filiz Ç. KARAFKI

Hitit Üniversitesi Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Çorum

Sorumlu yazar: filizcetinkaya@gmail.com

Geliş Tarihi: 09.07.2015

Düzeltilme Geliş Tarihi: 18.05.2016

Kabul Tarihi: 20.05.2016

Özet

Araştırma sahası olarak seçilen Niğde kenti ve yakın çevresi, gerek coğrafi konumu gerekse doğal ve kültürel özellikleriyle İç Anadolu Bölgesi'nin önemli bir yerleşimi konumundadır. Kentin mevcut ekolojik, sosyal ve kültürel potansiyelinin ortaya çıkarılması ve bu potansiyelden optimum derecede faydalanma olanaklarının tespit edilmesi, kentsel hayatın olumsuz etkilerinin minimize edilmesi ve ortaya çıkmasının önlenmesi açısından oldukça önemlidir. Sağlıklı bir kent planlamasının temel taşlarından biri kentin dahil olduğu ekolojik sistemin ve sahip olduğu peyzaj niteliklerinin, ekolojik sürdürülebilirliği gözetilerek kent yararı doğrultusunda planlamaya katılmasıdır. Bu araştırma ile Niğde kent merkezinde yapılacak olan planlama çalışmalarında kullanılmak üzere bir rehber kaynak hazırlanması hedeflenmiş, yaşam kalite standartlarının sağlanmasında yeşil alanlar için gerekli olan temel verileri sağlamak amaçlanmıştır. Halk görüşünün çok önemli olduğu düşüncesiyle kent merkezi kullanıcılarına anket çalışması yapılmıştır. Çıkan sonuçlar yorumlanmış ve sonuçta Niğde kent merkezindeki yeşil alanların Niğde kentinin yaşam kalitesini yükseltmekte yetersiz olduğu sonucuna varılarak bu amaç için öneriler getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Niğde, Niğde peyzajı, Niğde ekolojisi, yeşil alanlar

The Effects of Niğde City Center's Active Green Areas to the Quality of Urban Life

Abstract

The city of Niğde and its surrounding which was selected as research area is an important settlement of Central Anatolia with its geographic location and natural and cultural features. The city's current ecological, social and cultural potential discovery and determining the optimum degree of benefiting from these potential opportunities are important in terms of minimizing the negative effects of urban life and prevention of its emergence. One of the cornerstones of a healthy urban planning is to add city's ecological system and its landscaping features to the planning in line with the city benefits considering the ecological sustainability. In this research, it is intended to prepare a directory source to be used in planning that will be held at the central of Niğde and to provide basic data required for green areas in ensuring the quality of life standards. The city center user survey was conducted with the idea that public opinion is very important. Interpreted the results and It is concluded that Niğde city center green areas are insufficient to raise the quality of life at Niğde city center and proposals have been introduced for this aim.

Key words: Niğde, Niğde landscape, ecology of Niğde, green areas

Giriş

Kentlerin oluşum süreçlerinin kavramsallaştırılması için birçok farklı yol ileri sürülmüş ve uzun yıllar boyunca kentlerin toplumsal ve ekonomik bir sistem olduğu kabul edilmiştir. Ancak son yıllarda yapılan insan-çevre çalışmaları insan ile yapılı çevre arasında karşılıklı

bir iletişimin olduğunu ortaya koymaktadır (Rapoport, 1977). Kentlerin salt insan aktörlü, ekonomik temelli sistemler olarak algılanmasının doğal çevre üzerinde kurduğu yoğun baskı kentlerdeki doğal kaynakların sürdürülebilirliğini tehlikeye atmış ve bu yaklaşım canlı hayatını tehdit eder hale gelmiştir. Kent sistemi ve var olan

ekolojik unsurların birbirine entegre edilebildiği bir kentin, çevre üzerindeki baskıyı azaltacağı ve kullanıcısının yaşam kalitesini yükselteceği bir gerçektir. Çünkü özellikle insan-doğa etkileşiminden oluşan kültürel peyzaj alanlarında yapılan birçok çalışma kentte var olan ekosistemlerin maddi olmayan birçok yararının olduğunu belirtmektedir (Plieningler ve ark., 2013).

Yapılan çalışmalarda kentsel yeşil alanların yeterli olduğu alanlarda bireylerin yaşam kalitesinin, üretkenliğinin ve verimliliğinin de yüksek olduğu görülmektedir. Yeşil alanlar, bireyin sosyal, fiziksel ve psikolojik durumunu olumlu yönde etkileyen kamusal alanlardır. Bu alanların azalması insanları doğal ortamdan uzaklaştırmakta, fiziksel ve zihinsel açıdan olumsuz etkilemekte, kentsel alanları monotonlaştırmakta, yaşam kalitesini düşürmektedir (Öztürk ve Özdemir, 2013).

Bir kentin kentsel yaşam kalitesini arttırmada çağdaş ve yaşanabilir çevre, planlı kentsel mekânlar önemli rol oynamaktadır. Fakat günümüzde yaşam kalitesi standardı aşırı nüfus artışı ve buna bağlı olarak gelişen çarpık kentleşme, yeşil ve sosyal donatı alanlarının yetersizliği nedeniyle gittikçe azalmaktadır (Güzelmansur ve ark., 2007). Kentlerde görülen büyüme eğilimi çerçevesinde kentsel yeşil alanların nitelik ve nicelik yönünden yeterliğine gereken önem verilmemekte, öncelikle konut açığının giderilmesi amaçlanan kent planlama çalışmaları kapsamında konutlardan arta kalan parsellerin yeşil alan olarak değerlendirilmesi yoluna gidilmektedir. Bu durum, yetersiz fonksiyonlara sahip biçimde planlanan yeşil alanların aynı zamanda kent genelinde homojen olmayan bir dağılım sergilemesine ve kent halkının da yeşil alanlardan eşit bir şekilde yararlanamamasına neden olmaktadır (Doygun ve ark., 2015).

Yeşil alanlar, mevcut açık alanların bitkisel elemanlar ile kaplı veya kombine edilmiş yüzey alanları olarak tanımlanırlar. Tanım rekreasyonel kullanımda olsun ya da olmasın kalıcı tüm yeşil alanları kapsar; park ve bahçeler, oyun ve spor alanları, işlevsel, estetik, doğal yeşil alanlar/korular, yeşil koridorlar, çeşitli nedenlerle koruma altındaki alanlar, toplumca yararlanılan özel yeşil alanlar bu gruba girmektedir (Eminağaoğlu ve Yavuz, 2005). Ancak pratikte yeşil alanlar rekreasyon amaçlı aktif olarak kullanılan yeşil alanlar ve pasif yeşil alanlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar. Aktif kullanılan yeşil alanlar çocuk oyun alanları, park alanları ve spor alanları olarak belirlenmiştir. Pasif yeşil alanlar ise dinlenme, eğlence ve spor yapma amaçlarıyla kullanılmayan fakat işlevsel yönden yeşil alan kapsamına giren açık alanlardır. Aktif yeşil alanlar başlığı altında ele alınan parklar, kentin fiziki, sosyal, ekonomik yapısı ile yaşanabilirliği, ekolojik çevre korunması, kent estetiği, eğitimi,

rekreasyonu ve çocukların eğitime katkıları gibi pek çok boyutta kent üzerinde etkileri bulunan yeşil alan sistemi bileşenleridir (Aksoy ve Akpınar, 2011).

Bu noktada asıl önemli olan konu kentte var olan yeşil alanların niteliği ve niceliği göz önünde bulundurularak tespit edilen 'kent kullanıcısının ne kadarının bu yeşil alanlardan faydalanabildiğidir'. Burada 'kişi başına düşen yeşil alan' kavramı devreye girmektedir ki bu kavram ülkeden ülkeye, kentten kente farklılık gösterir. Örneğin Montreal'de bu oran 21.6 m², New York'ta 23.1 m², Berlin'de 27 m² iken, Bursa'da 10 m², Ankara'da 4 m² ve İstanbul'da 1.8 m²'dir (Anonim, 2015c).

Türkiye'deki kentler için 02.09.1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan 'İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik' hükümlerine göre; kentsel alanlarda kişi başına düşen yeşil alan değeri en az 10 m² belediye ve mücavir alan sınırları dışında ise kişi başına en az 14 m² olarak belirlenmiştir. Ancak, kentsel yeşil alanların niceliksel yeterlilik düzeyi üzerine yapılan çalışmalar, yeşil alanlar için öngörülen yasal standartların yetersiz olduğuna işaret etmektedir (Yenice, 2012).

Kentteki yeşil alanların niteliksel ve niceliksel yeterliliği kişilerin yaşam standartlarıyla doğrudan ilişkilidir. Her ne kadar yapılan çalışmalarda kent kullanıcısının bireysel olarak yaşadığı refah düzeyinin kişinin sahip olduğu estetik değerlere, çevresiyle kurduğu sosyal ilişkilere ve eğitim düzeyine bağlı olduğu sonucuna varılsa da (Plieningler ve ark., 2013), caddeler boyunca büyüyen ağaçlar, parklar, orman alanları, meydanlar veya özel mülkiyetteki yeşil alanlar kentteki sağlıklı bir nüfusun ve sağlıklı bir ekonominin temelini oluştururlar (Thaitsa ve ark., 2008). Yerleşim alanlarında planlı rekreatif alanların uygulanmasından önce de ormanlık alanlar, dinlenme ve doğa terapisi amacıyla pek çok kent insanı için popüler alanlar olmuşlardır (Ohtsuka ve ark.,1998; Kamioka ve ark., 2014).

1992 yılında Tokyo'da yapılan bir çalışmada doğum yılları 1903,1908,1913,1918 olan 3144 kişinin çevre-konut ilişkisi bağlamında sağ kalım analizleri yapılmış ve yeşil alanlara yürüme mesafesinde yaşayan insanların ömürlerinin, cinsiyete, medeni duruma ve sosyoekonomik duruma bağlı olarak daha uzun yaşadıkları ortaya çıkmıştır (Takano ve ark., 2002). Ayrıca kentteki yeşil alanlar yaşlılar, fiziksel ve zihinsel engelliler için de kaliteli zaman geçirecekleri ortamlar sağlamaktadır. Yeşil alanların demans hastaları üzerindeki etkisini ortaya koyan bir çalışmada yeşil alanların demans hastalarının mental ve fiziksel iyi olma halleri, bunama ve ajitasyon süreçleri üzerindeki etkilerinin umut verici olduğu belirtilmektedir (Whear ve ark., 2014).

Son dönem çalışmalarında hızla devam eden kentleşme hareketlerinin sonucunda kişilerin iyi olma hallerindeki değişikliklerin analizi için yeşil alanların kentteki değişimleri hakkında da bilgi edinilmesi gerektiği ve kent içindeki yeşil alanlara yakın ya da yürüme mesafesinde olan çok yoğun nüfuslu bölgelerin gelişmesinde ve yeniden yapılandırılmasında bu bölgelerin vurgulanması gerektiği belirtilmektedir (Takano ve ark., 2002; Fullar ve Gaston, 2009). Özellikle halen kentleşme sürecini yaşayan kentlerde yeşil alanların kent üzerindeki ekolojik, ekonomik, psikolojik ve işlevsel etkilerinin kullanılması kent büyümesinin ve gelişmesinin doğru yönlendirilmesi ve kent kullanıcısının yaşam kalitesinin artırılması açısından oldukça önemlidir. Niğde kenti de son dönemdeki gelişmelerle (eğitim, sanayi, ulaşım olanakları vb.) kentleşme sürecine hız vermiş Anadolu kentlerinden bir tanesidir. Ancak kentteki büyük ölçekli aktif yeşil alanların yetersizliği ve buna bağlı kullanıcı memnuniyetsizliği dikkat çekmektedir. Kentleşme sürecinin en yoğun yaşandığı kent merkezi örneğinde gerçekleştirilen bu çalışmada kentte bulunan aktif yeşil alanların yaşam kalitesine olan etkileri saptanmaya çalışılmıştır. Plansız bir kentleşme süreci yaşayan Niğde kenti, özellikle son 30 yılda sosyal, ekonomik, ekolojik ve kültürel açıdan ciddi bir değişim göstermektedir. Özellikle üniversite eğitimi nedeniyle kentte ikamet eden genç nüfusun varlığı, gelişen teknolojiyle bilinçlenen halkın talepleri kentte rekreasyonel alan ihtiyacını doğurmaktadır. Yapılan gözlemler göstermektedir ki, Niğde kentinde imar planlarında bulunan ve uygulaması tamamlanan, yeşil alanlar (kent ve mahalle parkları, çocuk oyun bahçeleri vb.) son dönemde iyileştirme çalışmaları görse de nitelik ve nicelik olarak yetersiz kalmaktadır. Oysaki bir kentte yeşil alanların büyüklüğü, sayısı, kalitesi, kent içinde konumlandırılmaları, ulaşılabilirlikleri, bitkisel zenginlikleri, donatı zenginlikleri kent kullanıcısının refah düzeyi ve kentsel yaşam kalitesi ile doğrudan ilişkilidir.

Materyal ve Yöntem

Çalışmada materyal olarak Niğde kent merkezi aktif yeşil alanları seçilmiştir. Kent içindeki aktif yeşil alan olarak tanımlayabileceğimiz büyük ve küçük ölçekli parklar, sosyal tesis alanı bahçeleri, mesire alanları ve kent ormanı alanları ve bu alanların işlevleri incelenmiştir. Sonrasında son yıllarda hızlı bir kentleşme sürecinde olan Niğde kentinin kentsel gelişim özellikleri ortaya konulmuş Niğde kentindeki yeşil alanların kentsel yaşam kalitesine olan etkileri belirlenmiştir. Çalışmanın bu aşamasında; Niğde Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü verilerinden, Niğde Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü verilerinden, Niğde İl Özel

İdaresi verilerinden, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerinden, Türkiye İstatistik Kurumu verilerinden, yapılan anket çalışmasından ve alanda çekilen fotoğraflardan yararlanılmıştır.

Çalışmada kent merkezi kullanıcısının yeşil alanlar hakkındaki düşüncelerinin tespit edilmesi amacıyla anket uygulaması yapılmıştır. Yapılan anket çalışmasında rassal örnekleme yöntemi seçilmiştir. Çalışmada merkezde bulunan aktif yeşil alanların Niğde kent merkezinde yaşayan insanların yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin ortaya konulmasının amaçlanmasından dolayı katılımcıların seçileceği örnek büyüklüğü Niğde kent merkezi nüfusu alınmıştır. 2014 yılı nüfus sayımına göre Niğde nüfusunun 149.696'sı kentte yaşamaktadır. Kentte yaşayan kadın-erkek nüfusu birbirine oldukça yakındır (Anonim, 2015). Anket çalışmasında; Kalıpsız (1981), Karasar (1991), Akten (2003), Özdamar (2003), Sandal ve Karademir, (2013)'in benzer çalışmalarda kullandığı hesaplama yöntemi kullanılarak böyle bir çalışmada anlamlı bir sonuç elde edilmesi için yapılması gereken anket sayısına ulaşılmıştır. Hesaplama %95 güven aralığında ve %5 hata kabul oranı dikkate alınarak yapıldığında anketin 73 kişiye yapılması gerektiği belirlenmiştir. Ancak katılımcı sayısının artırılması anketin güvenilirliğini arttıracığı düşüncesiyle çalışmada 100 adet anket uygulanmıştır. Rassal örnekleme yöntemi gereği ve çalışmaya toplumun her kesiminden katılımın sağlanması amacıyla anketler belli bir yaşa, gruba, cinsiyete vb. bakılmaksızın rastlantısal olarak seçilen kişilere yapılmıştır. Anket çalışması ile elde edilen veriler tablolatırılmış, çalışmanın sonuç bölümünde Niğde kent merkezindeki yeşil alanlarının kentsel yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik olarak planlanması için getirilecek öneriler verilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Niğde kenti

Niğde İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak olarak adlandırılan kesiminde bulunur (Şekil 1). Niğde ili, tarih ve doğa güzellikleri nedeniyle önem taşıyan Kapadokya Bölgesi içerisindedir (Turgut, 2010). İç Anadolu Bölgesi'nin iklim özelliklerinin hakim olduğu kentte '*Quercus robur*, *Salix alba*, *Acer campestre*, *Acer negundo*, *Populus alba*, *Populus nigra*, *Ulmus glabra*, *Eleagnus angustifolia*, *Pinus nigra*, *Thuja orientalis* gibi bitkiler doğal olarak yetişmektedir. Bunun yanında kent civarında bahçecilik ve *Prunus armanica*, *Prunus avium*, *Prunus cerasus*, *Prunus domestica*, *Malus sp.*, *Juglans regia* yetiştiriciliği ile uğraşılması sonucu yer yer yeşil algısı artmaktadır (Şekil 1-2).

Niğde kentinde son dönemde ivme kazanan kentleşme hareketleri kent çevresinin hızla değişmesine sebep olmuştur. Gelişen teknolojiyle

yapılan binalar, farklılaşan ve çoğalan ulaşım hatları, artan araç sayısı, azalan yeşil doku Niğde kentinin yeni çehresini oluşturmuştur. Ayrıca kent merkezinin artan nüfusu kaldıramayacak olması da kent dışında uydu yerleşmelerin kurulmasına sebep olmaktadır. Bu bölgelere ulaşımın sağlanması için yolların yapılması, altyapının götürülüyor olması da kent çevresinin silüetini değiştirmektedir.

Kentsel yaşam kalitesi kavramı ve kentsel yeşil alanlarla ilişkisi

Yaşam kalitesi, genel ve sürekli bir iyi olma hali olarak ele alınmakta ve değerlendirilmesi genellikle mutluluk ve tatmin yaratan pozitif yaşantılarla bunun tersini ifade eden negatif deneyimler ve duygular üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu deneyimler, birey yaşamı açısından anlam ve önem taşıyan aile, arkadaş çevresi, okul, iş, boş zamanlar vb. çerçevesinde değerlendirilmektedir (Sarı ve ark., 2007). Son

dönemde sağlığı geliştirmeye yönelik yaklaşımların ön plana çıkmasıyla yaşam kalitesi kavramı sağlık hizmetlerinin de önemli bir hedefi haline gelmiştir (Koçoğlu ve Akın, 2009). Bireyin yaşam kalitesi, huzur ve mutluluğu kentsel huzur ve yaşam kalitesinden bağımsız olmayıp sürekli bir etkileşim içerisinde (Başaran, 2007). Kentsel yaşam kalitesinin seviyesini bazı bileşenler belirlemektedir. Bunlar bölgede yaşayan insan faktörü, bölgenin ekonomik gelişmişliği, kültürel değerleri, kültürel alış-veriş, çevresel şartlar, sağlık, eğitim, ulaşım, güvenlik gibi hizmetlerin kalitesi şeklinde sıralanabilir. Kültürel alış-veriş toplumu oluşturan parçaların karşılaştığı sosyal mekanlarda mümkündür. Kentte bulunan ve sıklıkla kullanılan sosyal mekanların başında ise kentin yeşil alanları gelmektedir. Bu alanlar kentinin sosyalleştiği ve özgürce davranışlar sergilediği yerlerdir. Bu nedenle kentler için çok önemli anlam ve işlevlere sahiptirler.

Çizelge 1. Katılımcıların yaş aralıkları

Yaş aralıkları	10-14	15-22	26-45	45 üstü	Belirtmeyen	Toplam
Katılımcı sayısı	2	33	50	13	2	100
Katılımcı yüzdesi	%2	%33	%50	%13	%2	%100

Çizelge 2. Katılımcıların cinsiyetleri

Cinsiyet	Kadın	Erkek	Belirtmeyen	Toplam
Katılımcı sayısı	8	42	50	100
Katılımcı yüzdesi	%2	%33	%50	%100

Çizelge 3. Katılımcıların ekonomik düzeyi

Ekonomik düzey	1000 TL altı	1000-3000 TL	3000 TL üstü	Belirtmeyen	Toplam
Katılımcı sayısı	15	38	28	19	100
Katılımcı yüzdesi	%15	%38	%28	%19	%100

Çizelge 4. Katılımcıların medeni hali

Medeni hali	Evli	Bekâr	Toplam
Katılımcı sayısı	60	40	100
Katılımcı yüzdesi	%60	%40	%100

Çizelge 5. Sizce Niğde yeşil bir kent midir?

Sizce Niğde yeşil bir kent midir?	Evet	Hayır	Belirtmeyen	Toplam
Katılımcı sayısı	15	80	5	100
Katılımcı yüzdesi	%15	%80	%5	%100

Çizelge 6. Katılımcıların eğitim durumu

Eğitim durumu	İlköğretim	Ortaokul	Lise	Üniversite	Belirtmeyen	Toplam
Katılımcı sayısı	6	12	22	48	12	100
Katılımcı yüzdesi	%6	%12	%22	%48	%12	%100

Çizelge 7. Katılımcıların çalışma durumu

Çalışıyor musunuz?	Evet	Hayır	Öğrenci	Belirtmeyen	Toplam
Katılımcı sayısı	57	18	15	10	100
Katılımcı yüzdesi	%57	%18	%15	%10	%100

Çizelge 8. Sizce Niğde kent merkezindeki yeşil alanlar yeterli mi?

Sizce Niğde kent merkezindeki yeşil alanlar yeterli mi?	Evet	Hayır	Belirtmeyen	Toplam
Katılımcı sayısı	15	80	50	100
Katılımcı yüzdesi	%15	%80	%50	%100

Çizelge 9. Sizce hangileri yeşil alan kapsamındadır?

Sizce hangileri yeşil alan kapsamındadır?	Kent meydanları	Kavşak, refüj ve yol kenarı	Parklar	Kent ormanı	Su yüzeyleri ve kenarları	Mezarlıklar	Açık spor alanları	Koruluk alanlar	Toplam işaretleme sayısı
Katılımcı sayısı	21	24	43	58	20	26	20	25	237
Katılımcı yüzdesi	%9	%10	%18	%25	%8	%11	%8	%11	%100

(Katılımcılar birden fazla seçeneği seçebilmişlerdir.)

Çizelge 10. Niğde Atatürk Kent Ormanı'nı kullanıyor musunuz?

Niğde Atatürk Kent Ormanı'nı kullanıyor musunuz?	Evet	Hayır	Belirtmeyen	Toplam
Katılımcı sayısı	27	68	5	100
Katılımcı yüzdesi	%27	%68	%5	%100

Çizelge 11. Hangisi kent ormanını kullanmanızı kısıtlamaktadır?

Hangisi kent ormanını kullanmanızı kısıtlamaktadır?	Güvenlik	Kirlilik	Yeme içme olanakları	Tek tip kullanıcı	WC azlığı	Otopark azlığı	Donatı elemanı azlığı	Toplam
Katılımcı sayısı	47	46	23	42	26	20	21	225
Katılımcı yüzdesi	%21	%20	%10	%19	%12	%9	%9	%100

(Katılımcılar birden fazla seçeneği seçebilmişlerdir.)

Çizelge 12. Sizce Niğde kent merkezindeki parkları hangi yaştaki insanlar kullanabiliyor?

Sizce Niğde kent merkezindeki parkları hangi yaştaki insanlar kullanabiliyor?	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60 ve üstü	Toplam
Katılımcı sayısı	31	13	10	11	13	18	17	113
Katılımcı yüzdesi	%27.4	%11.50	%8.85	%9.7	%11.50	%16	%15.04	%100

(Katılımcılar birden fazla seçeneği seçebilmişlerdir.)

Çizelge 13. Sizce Niğde kent merkezindeki parklar güvenli mi?

Sizce Niğde kent merkezindeki parklar güvenli mi?	Evet	Hayır	Belirtmeyen	Toplam
Katılımcı sayısı	19	77	4	100
Katılımcı yüzdesi	%19	%77	%4	%100

Çizelge 14. Sizce Niğde kent merkezindeki parkların ulaşımı kolay mı?

Sizce Niğde kent merkezindeki parkların ulaşımı kolay mı?	Evet	Hayır	Belirtmeyen	Toplam
Katılımcı sayısı	69	28	3	100
Katılımcı yüzdesi	%69	%28	%3	%100

Çizelge 15. Sizce Niğde kent merkezindeki süs havuzları yeterli mi?

Sizce Niğde kent merkezindeki süs havuzları yeterli mi?	Evet	Hayır	Belirtmeyen	Toplam
Katılımcı sayısı	9	82	9	100
Katılımcı yüzdesi	%9	%82	%9	%100

Çizelge 16. Sizce parklardaki donatı elemanları(oturma bankı, çocuk oyun aletleri vb.) yeterli mi?

Sizce parklardaki donatı elemanları (oturma bankı, çocuk oyun aletleri vb.) yeterli mi?	Yeterli	Kismen yeterli	Yetersiz	Belirtmeyen	Toplam
Katılımcı sayısı	5	23	69	3	100
Katılımcı yüzdesi	%5	%23	%69	%3	%100

Çizelge 17. Niğde kent merkezi yeşil alanlarında farklı bitkiler ve çiçekler görmek ister misiniz?

Niğde kent merkezi yeşil alanlarında farklı bitkiler ve çiçekler görmek ister misiniz?	Evet	Hayır	Belirtmeyen	Toplam
Katılımcı sayısı	96	0	4	100
Katılımcı yüzdesi	%96	%0	%4	%100

Çizelge 18. Niğde kent merkezindeki parklar hem gündüz hem gece kullanılabilir mi?

Niğde kent merkezindeki parklar hem gündüz hem gece kullanılabilir mi?	Evet	Hayır	Belirtmeyen	Toplam
Katılımcı sayısı	19	79	2	100
Katılımcı yüzdesi	%19	%79	%2	%100

Niğde kent merkezindeki yeşil alanlar hakkında yapılan anket çalışmasından elde edilen bulgular

Katılımcıların demografik özelliklerine bakılarak; %50'sinin 26-45 yaşları arasında, %60'ının evli, %48'inin üniversite mezunu, %57'sinin çalışan ve %38'inin maaş aralığının 1000-3000 TL arasında olduğu görülmüştür. Katılımcıların büyük orana sahip bu özellikleri katılımcıların yaş, eğitim, ekonomik düzey vb. özellikler bakımından kentte bulunan yeşil alanları kullanım yeterliliğine sahip olduklarını göstermektedir.

Niğde kent merkezindeki yeşil alanların kent kullanıcıları üzerinde yarattığı etkiyi tespit etmek amacıyla sorulan sorulara verilen yanıtlar ise şu şekildedir;

Katılımcılara yöneltilen 'sizce Niğde yeşil bir kent midir?' sorusuna katılımcıların %80'i hayır yanıtını vermiştir. Katılımcılara yöneltilen 'sizce Niğde kent merkezindeki yeşil alanlar yeterli midir?' sorusuna ise katılımcıların %89'u hayır yanıtını vermiştir. Verilen bu yanıtların oldukça büyük bir kitleyi temsil etmesi Niğde kent merkezi yeşil alanlarının oldukça yetersiz olarak algılandığını göstermektedir. Katılımcılara daha sonra yöneltilen 'sizce hangileri yeşil alan kapsamındadır?' sorusuna ise %25'lik bir payla kent ormanı yanıtı verilmiştir. Bu yanıtı sırasıyla %18 ile parklar, %10 ile kavşaklar, refüjler ve yol kenarları izlemiştir. Katılımcılara yöneltilen 'Niğde kent ormanını kullanıyor musunuz?' sorusuna katılımcılar %68 oranla hayır yanıtını vermişlerdir. Katılımcılara özellikle Niğde kent ormanının sorulma sebebi ormanın Niğde kenti içindeki en büyük ve en donanımlı yeşil alan olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak kent kullanıcısı kent ormanını dahi etkin kullanmamaktadır. Katılımcılara yöneltilen 'hangisi kent ormanını kullanmanızı kısıtlamaktadır?' sorusuna ise verilen cevaplar arasında en büyük payı güvenlik zafiyeti %21, kirlilik %20 ve tek tip kullanıcı olması %19 seçenekleri almıştır. 'Niğde kent merkezindeki parklar hem gündüz hem de gece kullanılabilir mi?' sorusuna ise katılımcıların %79'u hayır cevabı vermiştir. Bir alanın kullanım sıklığını etkileyen en önemli unsurlardan biri alanın

güvenliğidir. Verilen sonuçlar göstermektedir ki kent kullanıcısı kent ormanını ve kent parklarını güvenli yerler olarak görmemektedir. Katılımcılara yöneltilen 'sizce Niğde kent merkezindeki parkları hangi yaştaki insanlar kullanabiliyor?' sorusuna katılımcıların %16'sı 50-60 yaş, %15.04'ü 60 yaş ve üstü cevabını vermişlerdir. Bu sonuç yapıma amaçlarının arasında çocuk ve genç kullanımını ilk sıralarda tutan parkların hedefledikleri kitleye tam anlamıyla ulaşamadıklarını göstermektedir.

Katılımcılara yöneltilen 'sizce Niğde kent merkezindeki süs havuzları yeterli mi?' sorusuna katılımcıların % 82'si hayır cevabını vermiştir. Kullanıcının havuz eksikliğini hissetmesi rekreatif ve psikolojik olarak ihtiyaç duyduğu su yüzeyinin coğrafi sınırlar dahilinde karşılanamamasına bağlanabilir. Oysaki bu tip kentlerde su ögesi tasarımlarının daha sık kullanılması kentliyi psikolojik açıdan rahatlatacaktır.

Katılımcılara yöneltilen 'sizce Niğde kent merkezindeki parkların ulaşımı kolay mı?' sorusuna katılımcıların %69'u evet cevabını vermişlerdir. Yeşil alanların kullanım sıklığı ulaşılabilir olmalarıyla oldukça ilişkilidir. Kullanıcının parkları ulaşılabilir görmesi bu alanların yaşam çevrelerine yakın konumlandırıldıklarını göstermektedir. 'Sizce parklardaki donatı elemanları (oturma bankı, çocuk oyun aletleri, gece lambası vb.) yeterli mi?' sorusuna ise katılımcıların % 69 'u yetersiz cevabını vermişlerdir. Yapılan gözlemler yeşil alanlardaki donatı (bank, oyun aletleri, lamba, çöp kutusu vb.) eksiklerinden dolayı özellikle yoğun kullanım saatlerinde alan kullanıcılarının sıkıntı yaşadıkları, kirlilik sorunu olabildiği görülmüştür. 'Niğde kent merkezi yeşil alanlarında farklı bitkiler görmek ister misiniz?' sorusuna ise katılımcıların %96'sı evet cevabını vermişlerdir. Bu durum da kent kullanıcısının yeşil alan miktarına ve bitki çeşitliliğine olan ihtiyacından kaynaklanmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Kent ekolojisi üzerinde çok önemli etkileri olan yeşil alanlar kent kullanıcısının hem fiziki hem de psikolojik sağlığı açısından çok önemlidir. Bu

alanlar özellikle genç nüfusun kötü alışkanlıklardan uzak durması, spor ve sanat aktivitelerine yönelmesi için birçok avantajı bir arada bulundurlar. Niğde kent merkezi yeşil alanları bu sınırlar dahilinde incelendiğinde mevcut alanların hem alan büyüklüğü hem de donatı, fonksiyon ve ekolojik değer olarak Niğde kenti yaşam kalitesini arttırmadığı ve kent kullanıcısının mevcut yeşil alanlardan memnun olmadıkları sonucuna varılmaktadır. Mevcut alanlar kent hayatının sıkıntılarını azaltmak ve kentlinin fiziki ve psikolojik sağlığını olumlu yönde etkilemek için yeterli değildir.

Niğde kent merkezinin oturmuş sıkışık yapısı yeşil alan oluşturmayı zorlaştırmaktadır. Her ne kadar merkezde yapılan yenileme çalışmaları, refüjlerdeki bitkisel iyileştirmeler, yeni yapılan parklardaki donatı elemanlarının kalitesinin yükseltilmesi gibi son dönem çalışmalar kaliteyi arttırsa da kent bütünü için yeterli görülmemektedir.

Niğde kenti genelinde 2014 yılı nüfus sayımına göre 0-19 yaş arası nüfusun çoğunlukta olduğu görülmektedir (Anonim, 2014). Buna göre kentten beklenen bu yaş grubuna hitap edecek yeşil alan fonksiyon ve donatılarının yeteri miktarda ve kalitede bulunmasıdır. Oysaki Niğde kent merkezindeki parkların 23 tanesinde çocuk oyun alanının olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca spor sahalarının sadece 6 parkta bulunması ve parkların sadece 9 tanesinde su yüzeyinin kullanılması (Anonim, 2015b) dikkat çekicidir. Bu yetersiz kullanım anket sonuçlarında çıkan kullanıcı istekleriyle örtüşmektedir. Kentte kent ormanının mevcut ağaçları ve donatısı kentlinin günümüzdeki yoğunluğuna cevap verir nitelikte değildir. Ancak kent ormanı özellikle şu an genç olan bitkilerinin olgunlaşmasıyla kent için önemi daha da artacak bir yeşil alandır.

Kent içinde cadde genişliklerinin azlığı, caddelerin araç parkı için kullanılması, etkili kavşak çalışmalarının yapılmaması hem araç hem yaya trafiğini olumsuz etkileyerek kentteki yaşamsal kaliteyi düşüren bir diğer etmen olmuştur. Kentte ana caddeler üzerinde etkili peyzaj çalışması bekleyen birçok kavşak mevcuttur.

Kentte dağınık halde bulunan ve bir sistem bütünlüğü arz etmeyen yeşil alanlar, içlerinde bulundurduğu yapısal ve bitkisel öğeleri, fonksiyon çeşitliliği, su yüzeyi, estetik özellikleri, ulaşılabilirlikleri, büyüklükleri, hitap ettikleri yaş aralığının genişliği açısından değerlendirildiğinde Niğde kent merkezi yeşil alanlarının kent kullanıcısının ihtiyaçlarına cevap verir nitelikte olmadığı ve Niğde halkının yaşam kalitesini yükseltmediği görülmektedir. Niğde kent merkezi yeşil alanlarının kentsel yaşam kalitesini

yükseltmeye yönelik olarak planlanması için; kent içindeki mevcut yeşil alanlar yapısal ve bitkisel olarak yeniden değerlendirilmeli, farklı tasarımlar ve iklimle uyumlu bitkilerle zenginleştirilmelidir. Yeşil alanlar mümkün olduğunca her yaştan kullanıcıya hitap edecek şekilde tasarlanmalı ve donatılarla desteklenmelidir (örn: çocuk oyun alanları, gençler için spor sahaları, yaşlılar için oturma çardakları vb.). Yapılacak olan çalışmalar kent kullanıcısının isteklerini, kültürel yapısını dikkate almalıdır. Kentin medeniyet düzeyini geliştirici planlama kararlarına yer verilmelidir. Sağlık birimleri ve idari binaların bahçelerinde veya yakın çevrelerinde kentlinin kullanacağı yeşil alanlar tasarlanmalıdır. Kent merkezinde araç park yeri sıkıntısı ana caddeler dışında, ikincil akslarda ve yer altı otoparkları çoğaltılarak çözümlenmelidir. Belediyelerin kentsel yaşam kalitesini yükseltici çalışmaları desteklenmeli, kentsel kaliteyi arttırmaya yönelik finans kaynakları bulunmalıdır (Sponsorluk, reklam panoları, kulüp, dernek yardımları vb.). Çalışmalar multidisipliner olarak yürütülmelidir. Halk yeşil alanların kentsel yaşam kalitesini arttırdığı yönünde aydınlatılmalıdır. Her yaşın ve her gelir grubunun, kadın-erkek fark etmeksizin bu alanları kullanabileceği bilinci yerleştirilmelidir. Kentsel yeşil alanların güvenliği konusuna azami dikkat gösterilmelidir. Yapılacak çalışmaların bilimsel tabanlı olması için ilgili akademik birimlerden görüş alınmalıdır. Yeşil alanlar gündüz-gece, yaz-kış kullanılabilir halde tasarlanmalıdır. Kentte doğal konumdan dolayı yetersiz olan ancak insan psikolojisi üzerinde çok olumlu etkileri olan su yüzeylerinin kent bütününde kullanımına yer verilmelidir (Park içinde durgun su yüzeyleri, fıskiyeli havuzlar, yapay göletler, refüjler boyunca kullanılan su kanalları, havuzlu kavşak ve meydan tasarımları vb.).

Kaynaklar

- Aksoy, Y. ve Akpınar, A. 2011. Yeşil Alan Kullanımı ve Yeşil Alan Gereksinimi Üzerine Bir Araştırma İstanbul İli Fatih İlçesi Örneği. İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 10(20): 81-96.
- Akten, M. 2003. Isparta İlindeki Bazı Rekreasyon Alanlarının Mevcut Potansiyellerinin Belirlenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, A(2): 115-132.
- Anonymous, 2014. World health organization. (www.who.int) (Erişim Tarihi: 27.12. 2014).
- Anonim, 2015. Nüfus ve dağılımı. (www.nigde.gov.tr) (Erişim Tarihi: 11.02.2015).
- Anonim, 2015b. Niğde Belediyesi Park Bahçeler Müdürlüğü, Niğde.

- Anonim, 2015c. Ankara Bölge Planı 2014-2023, Ankara Kalkınma Ajansı Yayınları, Ankara, 2-145.
- Başaran, İ. 2007. Kent ve Yerel Yönetim. Okutan Yayınları, İstanbul, 95 s.
- Doygun, H., Atmaca, M. ve Zengin, M., 2015. Kahramanmaraş'ta Kentleşme ve Yeşil Alan Varlığındaki Zamansal Değişimlerin İncelenmesi. KSÜ Doğa Bilimleri Dergisi, 18(4): 55-61.
- Eminağaoğlu, Z. ve Yavuz, A., 2005. Artvin Kent Dokusunda Yeşil Alan İncelemesi. Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Dergisi, 6(1-2): 191-202.
- Fuller, R.A. and Gaston, J.K. 2009. The Scaling Of Green Space Coverage In European Cities, The Royal Society. Biology Letters, England, 352-355 p.
- Güzelmansur A., Salici A. ve Altunkasa, M.F. 2007. Kentleşme ve kentsel yaşam niteliği arasındaki etkileşimlerin dış mekanlar açısından irdelenmesi: Antakya Örneği. 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 10-15 Eylül 2007, Ankara, 511-524 s.
- Kalıpsız, A. 1981. İstatistik Yöntemler, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No: 2837, O.F. Yayın No:294. İstanbul, 558 s.
- Kamioka, H., Tsutani, K., Yamada, M., Park, H., Okuzumi, H. Honda, T., Okada, S., Park, S., Kituyaguchi, J., Abe, T., Handa, S. and Mutoh, Y. 2014. Effectiveness Of Horticultural Therapy: A Systematic Review Of Randomized Controlled Trials, Elsevier, Complementary Therapies in Medicine, 22(5): 930–943.
- Karasar, N. 1991. Bilimsel Araştırma Yöntemi, Kavramlar, İlkeler, Teknikler. Sanem Matbaacılık, Ankara, 310 s.
- Koçoğlu, D. ve Akın, B. 2009. Sosyoekonomik Eşitsizliklerin Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları ve Yaşam Kalitesi ile İlişkisi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, 2(4): 145-154.
- Ohtsuka, Y., Yabunaka, N. and Takayama, S., 1998. Shinrin-yoku (forest-air bathing and walking) effectively decreases blood glucose levels in diabetic patients, *Int J Biometeorol*, 41 (1998):125–127.
- Özdamar, K., 2003. *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. ISBN 9789756787069. Kaan Kitabevi, Eskişehir, 158-160 s.
- Öztürk, S. ve Özdemir, Z. 2013. Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Yaşam Kalitesine Etkisi. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 13 (1): 109-116.
- Plieninger, T., Dijks, S., Oteros-Rozas, E. and Bieling C. 2013. Assessing, Mapping, And Quantifying Cultural Ecosystem Services At Community Level, *Land Use Policy*, Elsevier. 33:118-129.
- Rapoport, A. 1977. Human Aspects of Urban Form: Towards a Man-Environment Approach to Urban Form and Design, *Urban and Regional Planning Series*, Pergamon Press, 15: 438.
- Sandal, E.,K. ve Karademir, N. 2013. Kahramanmaraş'ta Yeşil Alanların Yeterliliği İle Halkın Beklentilerinin ve Bilinç Düzeyinin Belirlenmesi. *Eastern Geographical Review*, 29:155-176.
- Sever, R. ve Kopar, İ. 2014. Niğde'nin Coğrafi Özellikleri. Tekten Matbaa Basın. Niğde, 14 s.
- Sarı, M., Ötünç, E. ve Erceylan, H., 2007. Liselerde Okul Yaşam Kalitesi: Adana İli Örneği. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 50: 297-320.
- Takano, T., Nakamura, K. and Watanabe, M. 2002. Urban Residential Environments And Senior Citizens' Longevity In Megacity Areas: The Importance Of Walkable Green Spaces, *J Epidemiol Community Health*. 56: 913-918.
- Thaiutsa B., Puangchita, L. and Kjelgrenb R. 2008. Urban green space, street tree and heritage large tree assessment in Bangkok, Thailand, *Elsevier, Urban Forestry & Urban Greening*. 7(3): 219–229.
- Turgut, Ş. 2010. *Niğde İlinde Dağcılık ve Kış Sporları Uzmanlık Tezi*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Niğde İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Ankara, 87 s.
- Whear, R., Coon, T., Bethel, A., Abbott R., Stein, K. and Garside, R., 2014. What Is the Impact of Using Outdoor Spaces Such as Gardens on the Physical and Mental Well-Being of Those With Dementia? A Systematic Review of Quantitative and Qualitative Evidence, Elsevier, *Journal of the American Medical Directors Association*, 15(10): 697-705.
- Yenice, M.S., 2012. Kentsel Yeşil Alanlar İçin Mekânsal Yeterlilik ve Erişilebilirlik Analizi; Burdur Örneği, Türkiye. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, 13: 41-47.